

- *2008'de 222 milyar YTL'lik bütçe*
- *Maliye vergiyi dolaylı alacak*
- *Hükümeti üç ayda 73 faaliyet bekliyor*
- *IMF'den cari açık uyarısı*
- *Nobel Ekonomi ödülü*

TÜRMÖB Bas.Yay.Dağ.İşlt. Adına

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU**Yayın Kurulu**

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMÖB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi

tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Yönetim Yeri

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Gurup Matbaacılık A.Ş.

İstanbul Yolu Trafo Karşısı

Varlık/ANKARA

(0.312) 384 73 44

Basım Tarihi : 08 Kasım 2007

Basım Yeri : Ankara

ISSN : 1307-6620

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya

tamamı alıntı yapılamaz

Terör ve sabrın sonu...

Yirmi yılı aşkın bir süredir ülkemizin güney doğusunda Türkiye terörle yaşıyor. Binlerce şehit verdik, masum insanlar terör yüzünden hayatlarını kaybetti. Artık bu son saldırıyla Türkiye sabrın sonuna gelmiştir.

Irak'a barış ve özgürlük getireceğim diyerek, bu ülkeyi işgal eden ABD, bölgeyi, kan ve göz yaşına boğdu. ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında yeniden yapılandırmaya çalıştığı bölgemizde, kan ve gözyaşının dinmediğini ve toplumsal gerginliğin çok tehlikeli boyutlara ulaştığını üzümlere görmekteyiz.

Bölgedeki istikrarsız yapıdan beslenen PKK terör örgütü son zamanlarda saldırılarını artırdı. Kimliği belli karanlık güçlerin sergilediği bu oyun; "Tam demokratik ve insan haklarını temel alan hukuk devleti'nden oluşan aydınlık Türkiye" özlemini hedef almaktadır. Bu oyunu, devletin ilgili tüm kurum ve kuruluşlarının, siyasal ve toplumsal uzlaşmayı oluşturabilecek sivil toplum örgütlerinin katılımı, paylaşımı ve uzlaşısıyla bozmak mümkündür. Siyasi iktidarın bu anlamda sorumluluk almasını bekliyoruz.

Devletin tüm organları terörizmle mücadele için seferber edilirken, bu mücadeleye inanan kamuoyu tarafından desteklenen sosyo-ekonomik ve kültürel önlemler de yaşama geçirilmelidir. Devletimizin ve ulusumuzun birlikte mücadelesi, terör belasını yenecektir. Aydınlık Türkiye'nin bekası buna bağlıdır.

Bir kez daha terörü, nereden gelirse gelsin, nefretle ve şiddetle kınıyoruz. İnsanların yaşamını hedef alanlara, bu yolla hiçbir yere varılamayacağını anımsatırken ne gerekçeyle olursa olsun teröre arka çıkanları lanetliyoruz. Meslek camiamız, bu kritik süreçte üzerine düşen tüm sorumlulukları yerine getirmeye hazırdır.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

BİLANÇO

18.

m

BİLANÇO

OLAGAN GENEL KURUL

2008'e 222 milyar YTL'lik bütçe

2008 yılı bütçe giderleri 222 milyar 313 milyon YTL, bütçe gelirleri 204 milyar 556 milyon YTL olarak belirlendi. Bütçe açığı ise 17 milyar 756 milyon YTL olarak hedeflendi. Faiz dışı fazla hedefi ise geçtiğimiz yıllardaki yüzde 6,5'den, yüzde 5,5'e düşürüldü.

Maliye Bakanlığı 2008 yılı bütçesini hazırlayarak TBMM'ne sundu. 25 Ekim'de başlayan bütçe maratonu önce TBMM Plan Bütçe Komisyonu'nda görüşülecek, daha sonra genel kurula sunulacak. Maliye Bakanı Kemal Unakıtan, dört yıldır yüzde 6,5 olarak uygulanan faiz dışı fazlanın 2008 için yüzde 5,5'e düşürüldüğünü açıkladı.

2008 Bütçesinde giderlerin 222 milyar 313 milyon, gelirlerin 204 milyar 556 milyon YTL olacak. Bütçe açığı da 17 milyar 766 milyon YTL olarak öngörüldü.

2007'de GSMH 646 milyar 893 milyon YTL (488 milyar 959 milyon dolar), büyüme yüzde 5, ÜFE yüzde 6,08, TÜFE yüzde 6,50, ithalat 166 milyar dolar, ihracat 104 milyar dolar olacak.

2008'de GSMH 716 milyar 596 milyon YTL (520 milyar 177 milyon dolar), büyüme yüzde 5,5, ÜFE yüzde 3,75, TÜFE yüzde 4,

ithalat 182 milyar dolar, ihracat 117 milyar dolar olarak öngörüldü.

2008 yılı merkezi yönetim bütçe büyüklüklerinde, 2007 bütçesi başlangıç tutarları ile karşılaştırıldığında; giderler yüzde 8,5 artışla 222 milyar 313 milyon YTL oldu. Faiz dışı giderler yüzde 9,4 artarak 166 milyar 313 milyon YTL, faiz giderleri yüzde 5,8 artarak 56 milyar YTL olarak belirlendi.

Gelirler yüzde 8,7 artarak 204 milyar 556 milyon YTL'ye çıkacağı öngörüldü. Vergi gelirleri yüzde 8,3 artırılarak 171 milyar 206 milyon YTL olarak hedeflendi. Bütçe açığı yüzde 5,5 artarak 17 milyar 756 milyon YTL'ye yükseldi. Faiz dışı fazla yüzde 5,9 artışla 38 milyar 244 milyon YTL olarak öngörüldü. 2007 gerçekleşme tahminleri ile 2008 bütçe öngörülerini karşılaştırıldığında ise, giderler yüzde 9,6, faiz hariç bütçe giderleri yüzde 8,1, faiz giderleri yüzde 14,3, gelirler yüzde 8,8, vergi gelirleri yüzde 13,3, bütçe açığı yüzde 19,3,

faiz dışı fazla yüzde 12,1 artış gösterdi.

2008 bütçe giderleri, 2007 bütçesi ile karşılaştırıldığında, faiz dışı gelirler yüzde 9,4 artışla 166 milyar 313 milyon, personel giderleri yüzde 11,5 artarak 48 milyar 672 milyon, sosyal güvenlik prim giderleri yüzde 36,6 düşüşle 6 milyar 405 milyon, mal ve hizmet alım giderleri yüzde 46,9 artışla 22 milyar 905 milyon, cari transferler yüzde 13,7 artışla 69 milyar 206 milyon YTL olarak belirlendi.

Gider kalemleri, 2007 gerçekleşme tahminine göre karşılaştırıldığında ise, faiz dışı gelirler yüzde 8,1, personel giderleri yüzde 10,3, sosyal güvenlik prim giderleri yüzde 8,9, mal ve hizmet alım giderleri yüzde 4,8, cari transferler yüzde 9,6 artırıldı.

2008 için 171 milyar 206 milyon YTL olarak belirlenen vergi gelirlerine bakıldığında; 2007 bütçesine göre yüzde 8,3, 2007 gerçekleşme

2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri

(Milyon YTL)	2007		2008	GSMH'ya Oranı (%)			Artış oranı (%)	
	Bütçe Kanunu	Gerç. Tah.	Tasarı	2007 Bütçe	2007 Gerç. Tah.	2008 Tasarı	2008 Tasarı/2007 Bütçe	2008 Tasarı/2007 G.T.
1-Merkezi Yönetim Bütçe Gid.	204.989	202.853	222.313	32,5	31,4	31,0	8,5	9,6
-Faiz Hariç Bütçe Giderleri	152.043	153.854	166.313	24,1	23,8	23,2	9,4	8,1
-Faiz Giderleri	52.946	49.000	56.000	8,4	7,6	7,8	5,8	14,3
2-Merkezi Yönetim Bütçe Gel.	188.159	187.970	204.556	29,8	29,1	28,5	8,7	8,8
-Vergi Gelirleri	158.153	151.056	171.206	25,0	23,4	23,9	8,3	13,3
3-Bütçe Açığı	16.830	14.884	17.756	2,7	2,3	2,5	5,5	19,3
4-Faiz Dışı Fazla	36.116	34.116	38.244	5,7	5,3	5,3	5,9	12,1

tahminine göre yüzde 13,3 artış öngörüldüğü görüldü. Buna göre gelir vergisi gelirleri 2007 bütçesine göre yüzde 11,2, 2007 gerçekleşme tahminine göre yüzde 10 artarak 38 milyar 100 milyon YTL

olacak. Kurumlar Vergisi gelirleri 2007 bütçesine göre yüzde 21,6, 2007 gerçekleşme tahminine göre yüzde 10,9 artarak 13 milyar 75 milyon YTL olarak öngörüldü. Özel Tüketim Vergisi 38 milyar

321 milyon, dahilde alınan KDV 16,5 milyar YTL, ithalde alınan KDV 26 milyar, Motorlu Taşıtlar Vergisi 3,4 milyar, BSMV 3,2 milyar, Damga Vergisi 3,7 milyar, harçlar 4,8 milyar gelir sağlayacak.

2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri

(Milyon YTL)	2007		2008	GSMH Oranı (%)			Artış oranı (%)	
	Bütçe Kanunu	Gerç. Tah.	Tasarı	2007 Bütçe	2007 Gerç. Tah.	2008 Tasarı	2008 Tasarı/2007 Bütçe	2008 Tasarı/2007 G.T.
Merkezi Yönetim Bütçe Gid.	204.989	202.853	222.313	32,5	31,4	31,0	8,5	9,6
Merkezi Yönetim Faiz D.Gid.	152.043	153.854	166.313	24,1	23,8	23,2	9,4	8,1
1-Personel Giderleri	43.670	44.112	48.672	6,9	6,8	6,8	11,5	10,3
2-Sos.Güv.Kur.Dev.Primi Gid.	10.102	5.880	6.405	1,6	0,9	0,9	-36,6	8,9
3-Mal ve Hizmet Alım Gid.	15.587	21.862	22.905	2,5	3,4	3,2	46,9	4,8
4-Faiz Giderleri	52.946	49.000	56.000	8,4	7,6	7,8	5,8	14,3
5-Cari Transferler	60.8693	63.121	69.206	9,6	9,8	9,7	13,7	9,6
6-Sermaye Giderleri	12.104	11.688	11.775	1,9	1,8	1,6	-2,7	0,7
7-Sermaye Transferleri	3.647	3.580	2.084	0,6	0,6	0,3	-42,9	-41,8
8-Borç Verme	3.695	3.612	3.934	0,4	0,6	0,5	6,5	8,9
9-Yedek Ödenekler	2.375	0	1.331	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0

Maliye vergiyi dolaylı alacak

2008 yılında vergi gelirlerinin büyük bölümünü dolaylı vergiler oluşturacak. 2008 yılı bütçesinde 171 milyar YTL vergi geliri öngörüldü, bunun 114 milyar YTL'lik bölümü dolaylı vergilerden elde edilecek.

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve TBMM'de görüşülmeye başlanan 2008 yılı bütçesi yine dolaylı vergilere dayandı. Literatürde adaletsiz bir vergileme sistemi olarak kabul edilen dolaylı vergiler, Türkiye'de vergi gelirlerinin temelini oluşturuyor. Dolaylı vergilerin temelini oluşturan özel tüketim vergisinden 2008 yılı için 44.7 milyar YTL, dahilde alınan KDV'den 17.6 milyar YTL ve İthalatta alınan KDV'den 30.5 milyar YTL gelir bekleniyor.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi, 2008 yılında da vergi gelirlerinin büyük bölümünü, gelir, kar ve rant elde

edenlerden değil, yurttaşların mal ve hizmet alımları sırasında fiyatın içinde ödedikleri KDV, ÖTV, özel iletişim, şans oyunları, banka ve sigorta işlemleri vergileri gibi dolaylı vergi kalemlerinden sağlayacak.

2008 yılı bütçesi kapsamında 171.2 milyar YTL olarak hedeflenen toplam bütçe gelirlerinin 114.5 milyar YTL'lik bölümü dolaylı, sadece 56.6 milyarlık bölümü ise gelir ve kurumlar vergileri ile mülkiyet üzerinden alınan doğrudan vergilerden sağlanması öngörülüyor. Buna göre devlet gelecek yıl her 100 YTL'lik vergi gelirinin 66.9'unu, belli bir gelir, kar ya da

servetin karşılığı olmayan ve herkesten aynı oranda alındığı için vergi adaletini bozan dolaylı vergilerden elde edecek.

Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ile servet sahiplerinin her 100 YTL'lik vergi içindeki payı ise sadece 33.1 olacak. Son yıllarda hızla artarak yüzde 70'e yaklaşan dolaylı vergi oranı, bu yılın ilk dokuz ayında ise yüzde 66.5 düzeyinde gerçekleşti. Bu gelişmede doğrudan vergilerdeki artıştan çok, ekonomide yaşanan daralma sonucu dolaylı vergi doğuran tüketim harcamalarındaki kısılma etkili oldu.

2008 yılında özel tüketim vergile-

rinde toplam tahsilat 44.7 milyar YTL düzeyinde bekleniyor. Bunun da 25.8 milyar YTL'sinin taşıt sahiplerinin akaryakıt alımları ile doğal gaz tüketimlerinden elde edilmesi öngörülüyor. Sigara ve diğer tütün mamulleri kullananlardan beklenen toplam ÖTV tahsilatı da 11 milyar YTL düzeyinde. Yeni motorlu taşıt alacaklardan yapılacak ÖTV tahsilatı 4.6 milyar, alkollü içki tüketenlerin ödeyeceği ÖTV 2 milyar YTL olarak hedefleniyor. Dayanıklı tüketim ve diğer eşya satın alanlardan yapılacak ÖTV tahsilatı 1.3 milyar, kolalı gazoz içenlerin ödeyeceği ÖTV de 400 milyon YTL düzeyinde bekleniyor.

Dahilde alınan mal ve hizmetlerin satış dağıtım zincirinde yer alan ticaret erbabının tahsil ederek Maliye'ye aktardığı, nihai olarak tüketicinin cebinden çıkan katma değer vergisinde 2008 yılı tahsilat hedefi 17.7 milyar YTL.

İthalde alınan KDV'de ise 30.5 milyar YTL tahsilat hedefleniyor. Yine bir dolaylı vergi olan gümrük vergisi ve diğer kalemlerle birlikte dış ticaretten alınan vergilerde toplam tahsilat 33.5 milyar YTL düzeyinde bekleniyor.

Hükümetin 2007 hedeflerine göre ayrıca cep telefonu abonelerinden gelecek yıl 4.6 milyar YTL'nin üzerinde özel iletişim vergisi, devlet dairelerinde çeşitli işlemleri do-

layısıyla yurttaşlardan 5.4 milyar YTL harç ve 4.2 milyar YTL de damga vergisi alınacak.

Banka ve sigortacılık işlemleri yapanlar 3.9 milyar, şans oyunları oynayanlar ise 400 milyon YTL vergi ödeyecek.

2008 yılında gelir ve kurumlar vergisi gibi gelir üzerinden alınan vergilerle, mülkiyetten alınan vergilerden oluşan doğrudan vergilerdeki toplam tahsilat hedefi ise 56.7 milyar YTL düzeyinde.

Gelir vergisinde 38.1 milyar, kurumlar vergisinde 14.5 milyar, mülkiyet üzerinden alınan vergilerde 4 milyar dolayında tahsilat hedeflendi.

2008 Yılı Vergi Gelirleri

(Milyon YTL)	2007		2008	Artış Oranı (%)	
	Bütçe (1)	Gerç. Tah. (2)	Tahmin (3)	(3/1)	(3/2)
Gelir Vergisi	34.248	34.320	38.100	11,2	11,0
Kurumlar Vergisi	11.925	13.075	14.500	21,6	10,9
Özel Tüketim Vergisi	40.240	38.641	44.719	11,1	15,7
Dahilde Alınan KDV	20.200	16.500	17.652	-12,6	7,0
İthalatta Alınan KDV	29.583	26.000	30.500	3,1	17,3
Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.504	3.472	3.877	10,6	11,7
BSMV	3.110	3.220	3.976	27,8	23,5
Damga Vergisi	3.638	3.707	4.200	15,4	13,3
Harçlar	4.594	4.800	5.400	17,5	12,5
Diğer Vergiler	7.109	7.321	8.282	16,5	13,1
Vergi Gelirleri Toplamı	158.153	151.056	171.206	8,3	13,3

Hükümeti üç ayda 73 faaliyet bekliyor

60. Hükümet üç aylık eylem planını açıkladı. Üç aylık süre içerisinde hükümet 73 faaliyet yapacak. Vergilemede etkinliği artırmaya yönelik tedbirler, Türk Ticaret Kanun Tasarısının yasalaşması, Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi gibi faaliyetler önümüzdeki günlerde hükümetin çalışma konularını oluşturacak.

Altmışıncı Hükümet üç ay içinde gerçekleştireceği faaliyetleri açıkladı. 2007 yılı üç aylık eylem planı kapsamında 73 faaliyet bulunuyor. Bu faaliyetler, Dokuzuncu Kalkınma Planında ortaya konulan, Orta Vadeli Program ve Yıllık Programlarda da yer verilen 5 ana gelişme eksenini başlığı altında toplandı.

Ana konular itibarıyla bakıldığında;

- Son dönemde sıkça gündeme gelen enerji piyasasında düzenlemeler yapılması,
- İstihdam piyasasına yönelik tedbirler alınması,

- İptal edilen sosyal güvenlik yasalalarının yeniden düzenlenerek yasalaştırılmasına yönelik faaliyetler yürütülmesi,
- Vergilemede etkinliği artırmaya yönelik tedbirler alınması,
- Özelleştirme faaliyetlerinin hızlandırılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesi,
- Kamu-Özel İşbirliği ve Yap-İşlet-Devret modellerinin yaygınlaştırılmasına yönelik düzenlemeler yapılması,
- E-devlet hizmetlerini yaygınlaştırmaya yönelik tedbirler alınması,

- Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Kayıtdışılığın önlenmesi,
- Türk Ticaret Kanunu Tasarısının yasalaşması,
- Sayıştay Kanunu Tasarısının yasalaşması

konularının ön plana çıktığı görülmekte.

Eylem Planı'nda yer alan faaliyetlerin kaynaklarına göre dağılımına baktığımızda; 11 faaliyet sadece Hükümet Programından, 14 faaliyet sadece AB Müktesebatına Uyum Programından, 24 faaliyet sadece Kalkınma Planından, 13 fa-

aliyet Hükümet Programı ve Kalkınma Planının her ikisinden, 7 faaliyet AB Müktesebatına Uyum Programı ve Kalkınma Planının her ikisinden, 4 faaliyet ise Hükümet Programı, AB Müktesebatına Uyum Programı ve Kalkınma Planının her üçünden kaynaklanan faaliyetlerden oluşmakta.

Makro ekonomik istikrarın kalıcı hale getirilmesi için, kamu finansmanı ve borç yönetiminde yapılacak yasal değişikliklerle etkinlik artırılacak. Özelleştirme eylem planı hazırlanacak, mevcut özelleştirme ihaleleri tamamlanacak, kamu bankalarının özelleştirme stratejisi belirlenecek. Bu kapsamda iç kontrol standartları belirlenecek. İç kontrol standartlarını belirleme görevi Maliye Bakanlığı'na verildi.

İş ortamının geliştirilmesi kapsamında; Türk Ticaret Kanunu, yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun tasarısı yasallaştırılacak. Rekabet ve Kamu İhale Kanunları değiştirilecek.

Ekonomide kayıtdışılığın azaltılması için yedi ayrı faaliyet gerçekleştirilecek. Bunun için vergilemede risk bazlı denetim sistemi uygulamaya konulacak. Bu konuyla ilgili AB ile yürütülmekte olan proje doğrultusunda idari düzenleme yıl sonuna kadar tamamlanarak uygulamaya konulacak.

KDV iadelerinde kod sistemi uygulaması ülke genelinde yaygınlaş-

tırılacak. KDV iadelerinde mevcut risklerin önüne geçebilmek, haksız olarak KDV iadesi alan mükellefleri daha hızlı tespit ederek cezalandırmaya yönelik olarak halen pilot olarak İstanbul ve İzmir illelerinde uygulanan kod sistemi uygulaması ülke geneline yaygınlaştırılacak.

Bilgisayar destekli denetim başlatılacak. Maliye Bakanlığı ile Gelir İdaresi Başkanlığı'nın daha koordineli ve etkili vergi denetimi yapmasını sağlamak amacıyla bilgisayar destekli denetim projesi hayata geçirilecek.

Tütün ve alkollü içkiler piyasasında bandrol sistemine dayalı izleme ve denetim sistemi kurulacak. Bandrollü ürün izleme sistemi sayesinde tütün mamulleri ve alkollü içkilerde yurt içindeki üretim miktarları ile ithalat miktarlarının üretim hatlarından ve ithalat merkezlerinden online alınan bilgiler kullanılarak takibi sağlanacaktır. Ayrıca bu amaçla üretilmiş elektronik araçların kullanımıyla yapılacak saha denetimlerinin de katkısıyla ülkemizde kaçak sigara ve alkollü içki satışının önüne geçilecek.

Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesine dair tedbirler belirlenecek. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasına yönelik olarak; suç gelirlerinin aklanmasının ve terö-

rün finansmanının önlenmesi amacıyla yükümlüler, yükümlülükler, yükümlülüklerle uyumun denetimi, başkası hesabına yapılan işlemlerin beyanı, gümrük idaresine açıklama yapılması ve diğer tedbirlere ilişkin usul ve esasların düzenlendiği Yönetmelik çıkarılacak.

Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun çalışma usul ve esasları belirlenecek. Karaparanın aklanmasının önlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Eylem planının uygulanması ile birlikte, istihdam üzerindeki sosyal yükümlülükler azaltılacak. İşsizlik Sigortası Fonundan aktif iş gücü programlarına kaynak aktarılacak. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda yapılacak değişikliklerle Kanun kapsamında sigortalı işsizlere verilen işgücü uyum hizmetlerinin Kuruma kayıtlı tüm işsizlere yaygınlaştırılması sağlanacak.

Vergilemede etkinliği artırmak için, Vergi İletişim Merkezi Projesi, Elektronik Haciz Projesi ve Mükellef Cari Hesap Projesi hayata geçirilecektir. 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu hakkında çıkarılmış tebliğler genel tebliğler ile sadeleştirilecek.

IMF'den cari açık uyarısı

IMF, yüksek sermaye girişleri yaşayan ve aynı zamanda yüksek cari işlemler açığı veren özellikle Doğu Avrupa ülkelerini, yabancı sermaye akımının tersine dönebileceği konusunda uyardı.

IMF'nin geçtiğimiz Ekim ayı ortasında yayınlanan son “World Economic Outlook” – Dünya Ekonomik Görünümü – Raporunda, yüksek boyutta yabancı sermaye girişlerinin gerçekleştiği ve aynı zamanda yüksek cari işlemler hesabı açığı veren Doğu-Avrupa'nın yeni yükselen piyasa ekonomileri, günümüze kadar süren yakın geçmiş dönemde çekmekte oldukları oluk oluk yabancı sermaye akımının tersine dönebileceği konusunda uyarılıyorlar. Türkiye de yüksek cari işlemler hesabı açığı ve bunu finanse eden yüksek bo-

yutlu yabancı sermaye girişleriyle bu tanımlama içinde yer alıyor.

Raporda, “hernekadar yeni yükselen piyasa ekonomileri, mortgage subprime sektöründeki sorunlardan kaynaklanan son finansal piyasa dalgalanmasından gelişmiş ekonomiler kadar olumsuz etkilenmemişler de, bunlardan bazıları, yatırımcıların, bu ülkelere yatırmış oldukları sermayeleri geri çekme yönünde verebilecekleri bir karara karşı son derecede kırılgan bir yapıya sahiptirler” denilmektedir.⁽¹⁾

Sözkonusu devasa boyuttaki sermaye akımları, küresel likidite bol-

luğunun ve olumlu ekonomik koşulların hüküm sürdüğü bir ortamda gerçekleşiyor ise de, çoğu ülkede, makroekonomik politika çerçevesinde sağlanan daha güçlü konumu ve uygulamaya konulmuş olan büyümeyi destekleyici yapısal reformları yansıtıyor ve finansal alandaki bütünleşme hareketlerinden hasıl olan ekonomik faydalardan bu ülkelerin istifade etmesine de olanak sağlıyor. Ancak Rapora göre bu sermaye akımları ekonomilerde fazla ısınmaya yol açmak, uluslararası rekabet gücüne zarar vermek ve krizlere karşı kırılganlığı

(1) IMF, World Economic Outlook, Managing Large Capital Inflows, S. .2.

arttırmak suretiyle, ekonomik politikayı yönlendirenler için önemli sorunları da beraberlerinde getiriyorlar.

Sermaye girişlerinin yol açabileceği bu olumsuz sonuçların neden olduğu kaygılar yeni yükselen piyasa ekonomilerini bu akımlara karşı değişik önlemler almaya yöneltti. Bazıları döviz fiyatlarının gerilemesine izin verirken çoğu ülke ulusal paralarının değer kazanmasını önlemek için döviz piyasalarına yoğun müdahalelerde bulundu.

Değişen derecelerde olmakla birlikte bu ülkeler iç talepte hızlı bir genişlemenin önüne geçmek için, döviz piyasalarına müdahalenin parasal etkilerini gidermek üzere sterilizasyona (döviz al -

veya mevcut kontroller sertleştirilirken, sermaye çıkışları üzerindeki denetimler yumuşatıldı. Bu politikalar alınan mali önlemlerle güçlendirilmeye çalışıldı.

Yoğun yabancı sermaye girişlerine maruz kalan ülkelerin son yirmi yıllık dönemde karşı karşıya kaldıkları

ci sermayenin şiddetli bir biçimde yön değiştirmesi dahil, en derin makro ekonomik dalgalanmaları yaşayan ülkeler, genellikle, cari işlemler açığı yüksek ve sermaye girişleri sürecinde toplam efektif taleplerinde ve ulusal paralarının değerinde güçlü biçimde artışlar meydana gelmiş olan ülkeler olmuştur. İkincisi, sermaye girişlerinin ertesinde GSYİH büyüme hızında

yaşanan dalgalanmalarının dönemlerinin ılımlı bir şekilde geçirildiği

ülkeler genellikle, sermaye girişlerinin devam ettiği dönemde yetkililerinin, toplam talebin ve ulusal paranın değer kazanımının kontrol altında tutulmasına destek olacak şekilde, mali disiplin uygulamış olduğu ülkeler olmuştur.

Üçüncüsü, döviz piyasasına müdahale yoluyla döviz kurunda nominal değer kazanımına engel olmak isteyen ülkeler, sermaye girişlerinin ısrarlı bir biçimde sürmesi nedeniyle ulusal paralarının reel değer kazanımı sürecini engelleyememişler ve sonunda sermaye girişleri durdu-

mıyla piyasaya çıkan paranın senet satışıyla emilmesi) başvurdular. Döviz kurları üzerindeki baskıyı azaltmak üzere, bazı ülkelerde sermaye girişi üzerine kontroller getirilir

sorunlar üzerinde yapılan analizler, ders alınması gereken dört bulguya işaret etmektedir. **Birincisi, yaban-**

ğunda çok daha ciddi olumsuz makro ekonomik sorunlarla karşılaşmışlardır. Dördüncüsü, sermaye kontrollerinin sıkılaştırılması genellikle, ne ulusal paranın daha düşük düzeyde değer kazanımını, ne de sermaye akımlarında şiddetli bir yön değişikliğine karşı kırılmalıkta bir azalmayı beraberinde getirmiştir.

Şüphesiz uygulamada yoğun biçimde yaşanan yabancı sermaye girişlerine karşı benimsenmesi gereken en uygun politika, sermaye akımının olduğu ülkenin içinde bulunduğu koşullara göre büyük farklılıklar gösterecektir. ***Ancak muhakkak olan bir husus varsa o da, yoğun biçimde ülkeye akan yabancı sermaye girişlerinin yaratacağı sonuçların, özellikle Avrupa'nın yeni yükselen piyasa ekonomileri gibi yüksek cari işlemler açığı veren ülkelerle, sabit döviz kuru rejimi uygulamakta olan ülkeler açısından özel bir öneme sahip olduğudur.***

Son yirmi yıllık dönemde yeni yükselen piyasa ekonomilerine yönelik iki büyük sermaye hareketi olmuştur. Birincisi 90'lı yılların başında başlamış ve 1997-98 yıllarında yaşanan Asya ekonomik krizi ile ani ve sarsıntılı bir biçimde kesilmiştir – hatırlanacağı gibi biraz gecikmeli olarak 1998 yılı sonbaharında başlayan şiddetli sermaye

kaçışı Türkiye'de 1999 yılında yaşanan derin ekonomik krizin en önemli nedenlerinden birisi olmuştur - . İkinci dalga ise 2002 yılından buyana giderek daha da güç kazanacak şekilde devam etmekte olup, yakın geçmiş dönemde belirgin şekilde daha da hız kazanmış ve bu yılın ilk altı aylık döneminde gerçekleşen sermaye akımı 2006 yılında gerçekleşen toplam yabancı sermaye akımının çok üstüne çıkmış bulunmaktadır. Bu iki sermaye hareketi arasında bazı önemli nitelik farkları bulunmaktadır. Örneğin içinde bulunduğumuz dönemdeki sermaye hareketleri, bir kısım ülkeler hariç tutulursa, yeni yükselen piyasa ekonomilerinin güçlü cari hesap durumuna sahip oldukları ve döviz rezervlerini hızla arttırdıkları bir ortamda sürmektedir. Diğer taraftan yeni yükselen piyasa ekonomilerine olan sermaye girişlerine, uluslararası portföylerdeki küresel çeşitlendirme eğilimi doğrultusunda, yoğun sermaye çıkışları da eşlik etmektedir.

Sermaye hareketlerine bölgesel açıdan bakıldığında aşağıda ana çizgileriyle verilen bazı belirgin farklılıklar dikkat çekmektedir:

- Latin Amerika'da özel yabancı sermaye girişlerinin GSYİH'ya olan oranının 2004 yılından buyana yükselmekte olduğu gözlemlenmekte olup, bu yıl içer-

sinde 90'lı yıllardaki düzeyine ulaşması beklenmektedir. Gayrisafi özel yabancı sermaye girişlerindeki hızlı artış, özel brüt sermaye çıkışlarındaki hızlı yükselme ile büyük ölçüde kapatılmıştır. Net özel sermaye girişlerindeki artış bölgenin cari işlemler hesabında da bir dönüm noktası oluşturmuş ve 90'lı yılların yüksek cari açıklarının yerini 2006 yılının, yüksek hacimde döviz rezervi birikimi sağlayan rekor düzeydeki cari fazlası almıştır.

- Asya'nın yeni yükselen ekonomilerinde özel sermaye girişleri, 1997-98 yılları krizinde yaşanan sermaye kaçışının ardından tekrar toparlanmış ve kriz öncesi rekor düzeylere tırmanmıştır. Ancak özel sermaye çıkışlarındaki hızlı yükselme net girişlerin kriz öncesi düzeylere ulaşmasını engellemiştir. Bölge genelinde giderek genişleyen cari işlem hesabı fazlaları, devasa boyutta döviz rezervi birikimine yol açacak şekilde, döviz girişlerinin giderek büyüyen bir önemli kaynağını oluşturmuştur.

- Avrupa'nın yeni yükselen ekonomilerinde ve Bağımsız Devletler Topluluğu'nda, Avrupa Birliği'ne girişin de önemli etkisiyle, özel yabancı sermaye

girişleri 90'lı yılların başından bu yana hızlı bir genişleme eğilimi sergilemiştir. Ancak diğer bölgelerin aksine bölge genelinde net özel sermaye girişlerine, cari işlemler hesabı açığının GSYİH'ya olan oranının 2006 yılı itibarıyla yüzde 6'ya tırmanmasına yol açacak şekilde bozulan bir dış denge eşlik etmiştir. *Türkiye de bu grup içerisinde yer almakta olup, 2006 yılı itibarıyla cari işlemler hesabı açığının GSYİH'ya olan oranı yüzde 8.2 olarak gerçekleşmiştir.*

tir. Bu grup ülkeler için IMF'nin Ekim 2007'de yayınlanmış olan World Economic Outlook Raporunda yeralan cari işlemler hesabı gerçekleştirmeleri, aşağıda Tablo olarak verilmektedir.

- Diğer yeni yükselen piyasa ekonomilerinde 2000 yılından sonra Güney Afrika Cumhuriyeti'ne olan özel sermaye girişlerindeki canlanmanın da önemli katkısıyla, son üç yıllık dönemde net sermaye girişleri ivme kazan-

mıştır. Bu ülkeler genelinde gayrisafi sermaye girişlerindeki artış, gayrisafi çıkışlardaki artışların üzerinde gerçekleşmiş ve cari işlemler hesabı açığını kapatmak için gerekli tutarın üzerine çıkmıştır.

Görüldüğü gibi IMF'nin, yoğun özel sermaye girişi alan, aynı zamanda yüksek cari işlemler hesabı açığı veren yeni yükselen Avrupa ekonomilerine yönelik uyarılarının bir diğer önemli adresini de Türkiye oluşturmaktadır.

Avrupa'nın Yeni Yükselen Piyasa Ekonomileri (Yıllık % Değişme)

	Reel Gayrisafi Yurtiçi Hasıla				Tüketici Fiyatları ⁽¹⁾		Cari İşlemler Hesabı (GSYİH'nın %'si)	
	2005	2006	2007*	2008*	2005	2006	2005	2006
Yeni Yükselen Avrupa Ekono.	5.6	6.3	5.8	5.2	4.9	5.1	-5.2	-6.6
Türkiye	7.4	6.1	5.0	5.3	8.2	9.6	-6.2	-7.9**
Türkiye hariç	4.9	6.4	6.1	5.2	3.5	3.2	-4.8	-6.0
Baltık Ülkeleri	9.0	9.7	8.8	6.3	4.2	4.8	-9.4	-15.1
Merkezi Avrupa	4.5	6.0	5.8	4.9	2.4	2.1	-3.3	-3.7
Çek Cumhuriyeti	6.5	6.5	5.6	4.6	1.8	2.5	-1.6	-3.1
Macaristan	4.2	3.9	2.1	2.7	3.6	3.9	-6.8	-6.5
Polonya	3.6	6.1	6.6	5.3	2.1	1.0	-1.7	-2.3
Slovak Cumhuriyeti	6.0	8.3	8.8	7.3	2.8	4.4	-8.6	-8.3
Güney ve Güney-Doğu								
Avrupa	4.5	6.8	6.0	5.7	7.0	6.0	-8.7	-10.5
Bulgaristan	6.2	6.1	6.0	5.9	5.0	7.3	-12.0	-15.8
Romanya	4.1	7.7	6.5	6.9	9.0	6.6	-8.7	-10.3

* Beklenen

** Düzeltilmiş verilere göre yüzde 8.2 olarak gerçekleşmiştir.

(1) Yıllık Ortalamalara Göre

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Ekim 2007, S. 89

Yabancı 4,5 yılda 5.1 milyar dolar kar transfer etti

1990-2002 döneminde yabancı yatırımcıların Türkiye’de yaptıkları kar transferlerinin toplamı 3.1 milyar dolar iken 2003 yılından bu yılın ilk 8 ayına kadar geçen 4,5 yıllık dönemde kar transferi toplamı 5 milyar 150 milyon dolara ulaştı.

Istanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası’nın (İSMMMO) “Türkiye’deki Yabancı - Kar Transferleri” konulu raporuna göre; iyi planlanmış ve etkin bir şekilde yönlendirilmiş doğrudan yabancı yatırımlar, üretim, istihdam, gelir, ihracat artışı getirirken ödemeler dengesi ile ekonomik gelişme üzerinde olumlu etkiler yaratır. Son yıllarda rekor düzeyde yabancı yatırım çekebilen Türkiye’ye iç pazarda potansiyel için gelen doğrudan yabancı yatırımlara bakıldığında ise kar transferlerinin oldukça yüksek olduğu ve önümüzdeki dönemde bunun daha da artacağı görülüyor.

İSMMMO’nun raporuna göre; son 4,5 yıllık dönemde yapılan kar transferi toplamı 5 milyar 150 milyon dolara ulaştı. Buna göre, son 4,5 yılda yapılan kar transferleri toplamı geçmiş 12 yıldan yapılanın yüzde 60 daha üzerinde gerçekleş-

ti. Başka bir ifadeyle 2003 yılına kadar yıllık ortalama 300 milyon doların altında kalan yabancı yatırımcıların Türkiye’den sağlayıp kendi ülkelerine transfer ettikleri kar miktarı 2003 yılında ilk kez 643 milyon dolar oldu. Daha sonraki yıllarda hızlanan ve yıllık 1 milyar dolara çıkan kar transferi bu yılın ilk 8 ayı itibarıyla 1.2 milyar dolarla rekor kırdı. İlk 8 aylık verilere ışığında yapılan tahmine göre, bu yıl sonu itibarıyla yabancıların kar transferleri 1.5 milyar doları aşacak.

İSMMMO’nun, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), Hazine Müsteşarlığı, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerinden yararlanarak hazırladığı raporda yer alan saptamalar şöyle;

- 1990-2002 döneminde yabancı

yatırımcıların Türkiye’de yaptıkları kar transferlerinin toplamı 3.1 milyar dolar iken 2003 yılından bu yılın ilk 8 ayına kadar geçen 3,5 yıllık dönemde kar transferi toplamı 5 milyar 150 milyon dolara ulaştı.

- Türkiye’ye yatırım yapan uluslararası bankalar, ilk 5 yıl içerisinde, getirdikleri sermayenin üzerinde kar bekliyor. Dolayısıyla bugün miktar anlamında henüz küçük boyutlarda görünen kâr transferleri, yabancıların yeniden yapılanma ve organizasyon yatırımlarının tamamlanmasıyla daha da artacak. Bunlara bir de yabancıların gayrimenkul alanında yaptıkları yatırımların tamamlanmasıyla elde edecekleri kira gelirlerinin transferleri eklendiğinde durum Türkiye açısından daha da sıkıntılı bir noktaya gidecek.

- Gerek sanayileşmiş ve gelişmesini tamamlamış ülkeler, gerekse ge-

lişme yolunda olan ülkeler doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını kendilerine çekebilmek için kıyasıya bir rekabet içerisindeler. 1990'lı yılların sonlarından itibaren dünyada “yatırım” kavramı sadece yabancı sermaye için kullanılır oldu. Reel yatırım (real investment) ile direkt yatırım (direct investment) kavramları da birbirine karıştı veya karıştırıldı. Yatırımın geleceğini salt bir hedefe indirgeyen neoliberal öğreti için temel olan; her ne pahasına olursa olsun yabancı sermaye çekmek. Bu öğretiye uygun olarak

tasarımlanan istikrar programlarıyla Türkiye’de de artık yatırım kavramı, sadece doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmek bağlamında kullanılır oldu. Yabancı sermayeyi teşvik politikaları arasında da bütün örneklerinde olduğu gibi özelleştirme ön planda yer aldı.

- Dünyadaki konjonktüre bağlı olarak izlenen politikaların sonucunda Türkiye’ye giren doğrudan yabancı sermaye yatırımları da yıllık 20 milyar dolara ulaştı. Doğrudan yabancı yatırımların, hangi sektöre ve na-

sıl geldiği önemini yitirmiş gibi görünse de Türkiye’nin “Ülkeye giren yabancı sermaye; döviz yaratmayan iç piyasalara mı geliyor? Nasıl bir teknoloji ile geliyor? Ödemeler dengesi hesabına katkısı pozitif olacak mı? İthal içeriği, yaratacağı katma değeri, net döviz artışı yaratıp yaratmadığı...” sorularına yanıt araması ve politika üretmesi zorunluluğunu koruyor.

- Doğrudan yabancı yatırımların dünyadaki tarihsel gelişimine bakıldığında; özellikle 1985 yılından itibaren doğrudan yabancı sermaye yatırımları hızlı bir gelişim eğilimine girdi. 1980’li yılların ikinci yarısından itibaren doğrudan yabancı sermaye hareketleri yüzde 41 oranında arttı. 1990’lı yıllarda artarak büyüyen doğrudan yabancı sermaye hareketleri 2000’li yıllarda ise tarihi rekorlara imza atmıştır.

- 1990 yılında 226 milyar dolar olan doğrudan yabancı sermaye yatırımları 1999 yılında yaklaşık 5 kat büyüyerek 1 trilyon dolar seviyesine ulaştı. 2000 yılında ise 1.4 trilyon dolarla tarihi rekor kıran uluslararası doğrudan yatırımlar, bu tarihten 2003 yılına kadar düşüş eğilimine girdi, ancak 2004 yılından itibaren yeniden tırmanışa geçti. Projeksiyonlara göre, geçen yıl sonu itibarıyla dünyada 1.2 trilyon dolarlık uluslararası doğrudan yatırım gerçekleştiği tahmin ediliyor. Bu tutar 2000 yılında gerçekleşen uluslararası doğrudan yatırım akımından sonra ikinci en yüksek değerdir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artışın en temel nedeni olarak çok uluslu şirketlerin kârlarını en yüksek düzeye çıkartmak amacıyla yaptıkları yatırımlar gösteriliyor.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve kar transferleri

	DYY	Gayrimenkul hariç DYY	Kar transferleri	Kar transferleri/ Gayrimenkul hariç DYY
1990	684	686	161	23,47
1991	810	810	158	19,51
1992	844	844	155	18,36
1993	636	636	253	39,78
1994	608	608	112	18,42
1995	885	885	312	35,25
1996	722	722	207	28,67
1997	805	805	203	25,22
1998	940	940	328	34,89
1999	783	783	313	39,97
2000	982	982	279	28,41
2001	3.352	3.352	309	9,22
2002	1.133	617	401	64,99
2003	1.752	734	643	87,60
2004	2.885	1.191	1.069	89,76
2005	10.027	8.135	1.053	12,94
2006	19.982	17.052	1.187	6,96
2007/8	13.904	12.029	1.198	9,96
Toplam	61.734	51.811	8.341	16,10

Dış yükümlülükler 40.6 milyar dolar arttı

2007 yılının Ocak-Haziran döneminde Türkiye 19 milyar 512 milyon dolar cari işlemler hesabı açığı verirken, net dış yükümlülükleri bunun iki katından fazla bir artış gösterdi. 2006 yılı sonu itibariyle ülkemizin 200 milyar 825 milyon dolar olan net dış yükümlülükleri, Haziran 2007 ayı sonunda 241 milyar 461 milyon dolara yükseldi.

Yılın ilk yarısında, Türkiye'nin yurt dışında sahip olduğu tüm varlıkları kapsayan dış varlıkları 142.3 milyar dolardan 157.5 milyar dolara yükselirken, 15.2 milyar dolar tutarındaki artışın 2 milyar dolarını yurtdışında yapılan doğrudan yatırımlar, 7.7 milyar dolarını diğer yatırımlardaki ve 7.4 milyar dolarını da rezerv varlıklardaki artışlar oluşturmuş, portföy yatırımlarında ise 1.8 mil-

yar dolar tutarında eksilme meydana gelmiştir.

Diğer yatırımlar kapsamında ticari krediler 803 milyon dolar artışla Haziran 2007 ayı sonunda 8 milyar 375 milyon dolara, krediler 135 milyon dolar artışla 2 milyar 81 milyon dolara, döviz varlıkları ve mevduatlar 6 milyar 696 milyon dolar artışla 60 milyar 970 milyon dolara ve diğer varlıklar da 21 milyon dolar artışla 2 milyar 163 milyon dolara

yükselmiştir. 2007 yılının ilk yarısı sonu itibariyle 70 milyar 676 milyon dolar düzeyinde bulunan rezerv varlıklarda ilk yarıda meydana gelen artış 7 milyar 410 milyon dolar olmuştur.

Söz konusu dönemde Türkiye'nin dış yükümlülükleri ise 55 milyar 950 milyon dolar tutarında bir artışla Haziran sonu itibariyle 399 milyar dolara yükselmiştir.

Ocak-Haziran döneminde yaban-

cıların yurtiçinde doğrudan yatırımları 23 milyar dolar artışla 111.1 milyar dolara, portföy yatırımları 17.5 milyar dolar artışla 102.2 milyar dolara ve diğer yabancı sermaye yatırımları da 15.5 milyar dolar artışla 185.5 milyar dolara yükselmiştir. Yurtiçinde yapılan doğrudan yatırımların 22.7 milyar dolarını yabancı sermayeli şirketlerin öz sermaye artışı ile yatırıma dönüştürülen

karları oluştururken, portföy yatırımları kapsamında yabancılarca sahip olunan hisse senetleri tutarındaki artış 10.8 milyar dolar, borç senetleri tutarındaki artış ise 6.6 milyar dolar olmuştur. Yabancıların doğrudan yatırımları ile hisse senedi yatırımları dışında kalan ve Haziran sonu itibariyle 242.8 milyar dolara ulaşan diğer dış yükümlülükler toplamında yılın ilk yarısında meydana gelen

artış ise 22.1 milyar dolar olmuştur.

Aşağıda verilen Tablodan görüleceği üzere son iki buçuk yıllık dönemde Türkiye'nin net yurtdışı yükümlülüklerinde iki katına yaklaşan bir artış meydana gelmiştir.

Bu yılın Haziran ayı itibariyle Türkiye'nin dış dünyaya olan net yükümlülükleri toplamını gösteren "uluslar arası net yatırım po-

(Milyon Dolar olarak)

	2004	2005	2006	2007 I.Çey.	2007 II. Çey.
Varlıklar	87 001	106 162	142 195	148 693	157 509
Yurtdışı Doğrudan Yatırım	7 060	8 315	8 866	10 470	10 909
Portföy Yatırımları	936	732	3 126	871	1 334
Diğer Yatırımlar	41 362	44 685	66 917	67 383	74 590
Rezerv Varlıklar	37 643	52 430	63 286	69 969	70 676
Yükümlülükler	213 697	280 394	343 020	367 927	398 970
Yurtiçi Doğrudan Yatırımlar	38 522	71 296	88 229	102 539	111 182
Özsermaye ve Yat. Dö. Kar*	37 169	69 927	86 818	100 957	109 489
Portföy Yatırımları	45 751	73 095	84 793	92 265	102 247
Hisse Senetleri	16 141	33 876	34 199	38 039	46 034
Borç Senetleri	29 610	39 219	50 594	54 226	57 213
Diğer Yatırımlar	129 424	136 003	169 998	173 123	185 541
Ticari Krediler	13 045	15 499	18 887	19 198	21 262
Krediler	92 161	98 597	123 124	129 120	139 868
Mevduatlar	24 218	21 907	27 987	24 805	24 411
Uluslararası Net Yat. Pozis.	-126 696	-174 232	-200 825	-219 234	-241 461

* Özsermaye ve yeniden yatırıma dönüştürülen karlar tutarı tahminidir.

Kaynak: TCMB

zasyonu” (-) 241.5 milyar dolarla GSYİH’nın (2006) yüzde 57.4’üne ulaşmış bulunmaktadır.

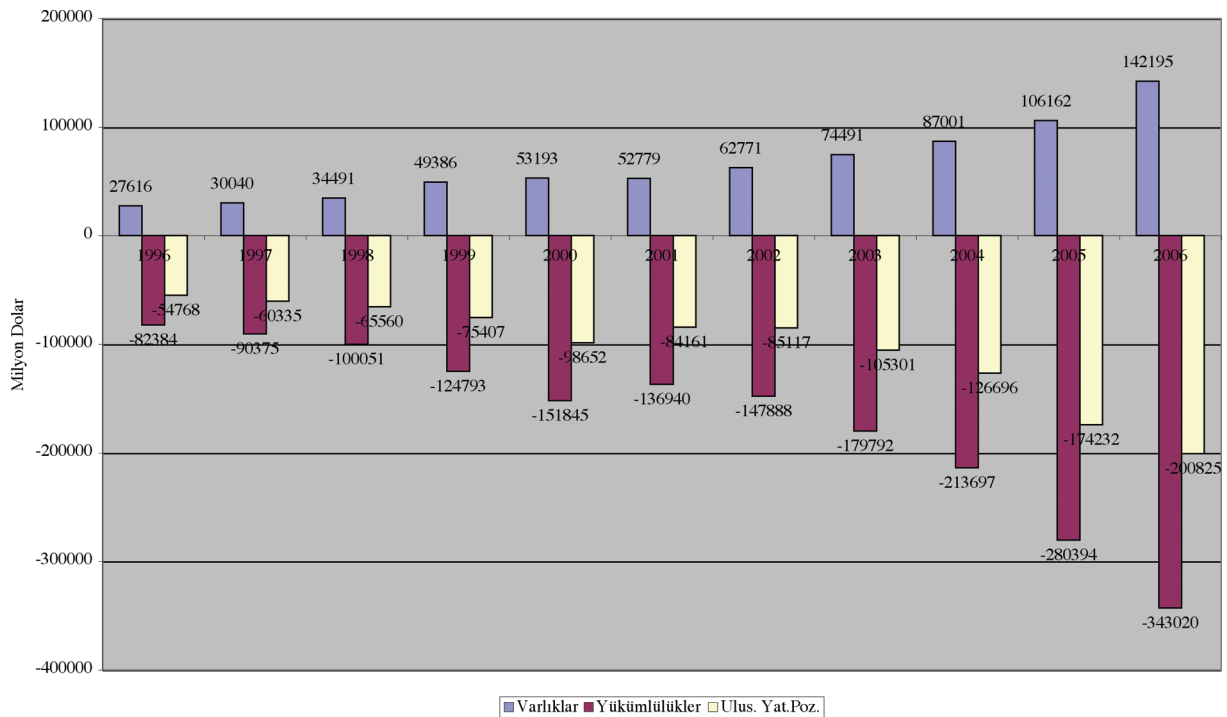
2007 yılı Ocak-Haziran döneminde Türkiye 19 milyar 612 milyon dolar tutarında cari işlemler hesabı açığı vermiştir. Cari işlemler hesabı açığı ile uluslararası yatırım pozisyonunda meydana gelen 40 milyar 636 milyon dolar tutarındaki bozulma arasındaki 21 milyar dolarlık fark, yabancı sermayeli kuruluşların şirket sermayesine eklemiş oldukları karlar ile bu şirketlerin borsa değerlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

Aşağıdaki Grafikte ise son 11 yıllık dönemde ülkemizin dış varlıkları, yükümlülükleri ile uluslararası yatırım pozisyonunda meydana gelen kaygı verici gelişme gösterilmektedir.

Ülkemiz tasarruf açığı ve bu nedenle GSYİH’nın yüzde 7.8’ine ulaşan yüksek cari işlemler hesabı açığı vermektedir. Cari işlemler hesabı açığı dış borçlanma, yabancılara varlık satışı ve bunların yurtiçinde yeni varlık edinmeleri suretiyle finanse edilmektedir. Türkiye’nin yabancılara olan toplam net yükümlülüğünü veren

“uluslararası net yatırım pozisyonu”ndaki hızlı büyüme, dış ticaret ve cari işlemler hesabı açıklarının ülkeye olan maliyetini açık biçimde ortaya koymaktadır. Tasarruf yetersizliği sonucu ülke ekonomisi, sağlanan dış kredi olanaklarını toplumun refah ve istihdam düzeyini yükseltecek yatırım projeleri yerine tüketime tahsis ederken, bir tarafta bu borçlanma nedeniyle faiz ödemekte, bir yandan da sahip olduğu varlıkları yabancılara satmak suretiyle, bunların gelecekte getireceği kar ve temettü gelirlerinden yoksun kalmaktadır.

Türkiye Uluslararası Yatırım Pozisyonu (Milyon Dolar)

Küresel finans piyasalarında yeni dönem

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından yayınlanan finansal piyasalar raporu, küresel finansal piyasalarda yeni bir döneme girildiği saptamasında bulundu. ABD ekonomisindeki gelişmeler, gelişmekte olan ülkelerin yönünü belirleyecek.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yılın ilk yarısını değerlendiren Finansal Piyasalar Raporunu yayımladı. Rapor, 2007 yılının ikinci yarısından itibaren küresel finansal piyasalarda yaşananlar, yeni bir döneme girildiğine işaret etmektedir görüşüne yer verdi. Başta ABD ekonomisi olmak üzere gelişmiş ülkelerin finansal piyasalarındaki gelişmeler küresel ekonomik aktivite üzerindeki riskleri artırdı.

Özellikle eylül ayında gelişmiş ülkelerin konut kredisi piyasasında yaşanan dalgalanmalar finansal piyasalar üzerinde yoğun baskı yarattırken ana kaygı unsurlarından biri

söz konusu ülkelerde güçlü seyretilmiş olan iç talebin artık devam etmeyeceği hususudur. Bu kapsamda gelişmiş ülke piyasalarında zayıflayan talep yükselen piyasa ekonomilerindeki güçlü ekonomik aktivitenin devam etmesi ile telafi edilebilecek. Nitekim ABD ekonomisinin gücündeki görece azalma küresel sermaye hareketlerinin yönüne yönelik belirsizlikleri ve dolayısıyla riskleri de artırmakta. Önümüzdeki dönemlerde finansal piyasaya ve finansal kuruluşlardaki gelişmeler daha da önem kazandı.

2006 yılının ikinci yarısından itibaren Türkiye ekonomisinin büyüme hızı görece azaldı. 2007 yılının ikin-

ci üç aylık döneminde GSMH bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla yüzde 3,9 arttı. Ancak küresel piyasalardaki gelişmelere rağmen halen dış talep canlı seyretilmekte ve büyümeye pozitif katkıda bulunmakta. Küresel etkiler neticesinde bir dönem bozulan fiyat beklentilerinin zaman içerisinde TCMB hedeflerine yaklaşması ile talep ve maliyet koşullarındaki gelişmeler çerçevesinde TCMB faiz indirimine gitmişti. Ancak enerji fiyatlarındaki yeni artış, kamu harcamalarında yılın ilk yarısındaki genişleme ve beklentilerdeki katılımlar enflasyona ilişkin risklerin devam ettiğine işaret etmekte.

2007 yılının ilk yarısında kamu maliyesi uygulamasına bakıldığında merkezi bütçe gelirleri artış hızının harcamaların artış hızının altında kaldığı görülmekte. Özellikle faiz dışı harcamalardaki artış maliye politikası uygulamasında disiplinin bozulduğu ve gevşeme riskinin arttığı yönünde algılanmakta. Bu alana yönelik tedbirlerin önümüzdeki dönemde sıkılaştırılacağı öngörülmekte.

Türkiye ekonomisi açısından uluslararası ve ulusal ekonomik ortam değerlendirildiğinde basta küresel finansal piyasalardaki gelişmeler olmak üzere yeni bir döneme girildiği görülmekte. Ayrıca büyüme ve fiyat gelişmelerindeki eğilimler para ve maliye politikalarında daha hassas ve dikkatli olunması gere-

ken bir ekonomik yapıya işaret etmekte. Bu çerçevede Türk finansal sektörünün önemi daha da artmakta. Kredi sisteminde etkinliği artırıcı tedbirler diğer politikalarının etkilerinin artmasına ve uzun soluklu olmasına yardımcı olacak.

Türkiye’de finansal piyasalara genel olarak bakıldığında, sektör genel ekonomik aktiviteye paralel olan büyüme eğilimini haziran 2007’de de sürdürmüştü. Haziran 2007 itibarıyla, Türk finans sektörü toplam aktif büyüklüğü bir önceki yılsonuna göre yüzde 6,8 oranında büyüyerek 713,9 milyar YTL seviyesine ulaşmıştı. Finans sektörü aktif büyüklüğünün GSYİH’ye oranı yüzde 116,6 düzeyinde iken, bankacılık sektörü aktiflerinin GSYİH’ye oranı yüzde 87,2 seviyesinde oluştu.

BDDK’nın gözetim ve denetim kapsamında yer alan diğer kuruluşlar olan finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve tüketici finansmanı şirketleri aktiflerinin GSYİH’ye oranı ise yüzde 3’tür. Bankacılık sektörüne ilişkin yapısal göstergelerin yanı sıra Türkiye ekonomisinin performansı, Türk bankacılık sektörünün yüksek büyüme potansiyelini sürdürdüğüne işaret etmektedir.

Bankacılık sektörüne ilişkin finansal sağlamlık göstergeleri, sektörün yüksek oranlı sermayeye sahip olarak yasal limitlerin oldukça üzerinde sermaye yeterliliği rasyosuyla çalışmaya devam ettiğini ve serbest sermayesini artırdığını göstermektedir. Karlılık göstergelerindeki olumlu seyir Haziran 2007’de

de sürmüş, kar eden 45 bankanın toplam aktifler içindeki payı yüzde 99’un üzerinde gerçekleşmiştir. Toplam işletme giderlerinin toplam gelirlere oranı sektör genelinde düşerken sektördeki organik büyüme eğilimine bağlı olarak personel giderlerinin işletme giderleri içerisindeki payı artmaktadır.

Haziran 2007’de Türk bankacılık sektörünün dönem net karı bir önceki döne-

me göre nominal bazda yüzde 57,1 artarak 8,1 milyar YTL'ye erişmiş ve aktif karlılığı yüzde 2,9 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörü kapasite göstergelerinden olan banka başına aktif tutarı 10,7 milyar YTL'ye yükselmiştir. Haziran 2007 itibarıyla banka başına düşen şube sayısı artmaya devam etmiş ve 152 olarak gerçekleşmiştir. BDDK Performans Endeksi ise 2007 yılı ikinci çeyreği itibarıyla en yüksek değerine ulaşmıştır.

Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü 2007 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılsonuna göre yüzde 6,8 oranında artarak 533,7 milyar YTL olarak gerçekleşmiş, toplam kredi hacmi ise 247,5 milyar YTL'ye ulaşarak bilanço içindeki payını yüzde 46,4'e yükseltmiştir. Mevduatın krediye dönüşüm oranı yılın ikinci çeyreğinde artmaya devam ederek yüzde 74,6 düzeyine ulaşmıştır. Bu dönemde, bir önceki çeyreğin aksine menkul değerler portföyünün toplam aktifler içindeki payında düşüş meydana gelmiş ve yüzde 31 olarak gerçekleşmiştir.

Toplam kaynaklar içerisinde yüzde 62,2 paya sahip olan toplam mevduat hacmi, Haziran 2007 itibarıyla yüzde 7,9 oranında artarak 331,9 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Söz konusu dönemde dış piyasalardan sağlanan kaynaklar incelendiğinde özellikle seküritizasyon kredilerindeki artış önemli boyutlarda ger-

çekleşmiş, bankacılık sektörü bir önceki doneme göre yüzde 25 oranında fazla seküritizasyon kredisi kullanmıştır.

Bilanço dışı işlemlerin hacmi haziran 2007 donemi itibarıyla toplam 344,5 milyar YTL düzeyine yükselmiş, toplam bilanço büyüklüğüne oranı ise yüzde 64,5 olarak gerçekleşmiştir.

Türev işlemler toplamı da bu dönem itibarıyla 134 milyar YTL düzeyinde olup, söz konusu işlemlerde en yüksek paya yüzde 66,1 ile swap işlemleri sahiptir.

Bankacılık dışındaki finansal sektörlerde 2007 yılının ikinci çeyreğinde aktif büyümesi açısından farklılıklar mevcuttur. Bu dönemde finansal kiralama ve faktoring sektörünün toplam aktiflerinin büyüme hızı, tüketici finansman sektörünün büyüme hızının üzerindedir.

Tüketici finansmanı sektöründe istihdamın düşerken, finansal kiralama ve faktoring sektöründe istihdam artmıştır. Ayrıca finansal kiralama ve tüketici finansman şirketlerinin özkaynak ve aktif karlılıklarında yükselme görülürken faktoring şirketlerinde söz konusu oranlarda az da olsa düşüş gözlenmektedir. Finansal kiralama alacaklarında inşaat sektörü, faktoring alacaklarında tekstil deri giyimi sektörü ve finansman kredilerinde de ulaşım araçları sektörü en yüksek paya sahiptir.

Finansal sektördeki temel büyüklüklerdeki gelişmeler sektörün ma-

ruz olduğu risk pozisyonlarını ve tutarlarını değişik acılardan etkilemiştir. Bankacılık sektörü açısından değerlendirildiğinde 2007 yılının ilk yarısında, kredilerin miktarı ve toplam aktifler içerisindeki payının tüm banka gruplarında arttığı görülmektedir. Aynı dönemde tüm banka gruplarında brüt tahsili gecikmiş alacaklar tutarının arttığı görülmektedir. 2006 yılı boyunca devam eden yüksek karşılık ayırma politikası 2007 yılının ilk yarısında da devam etmiştir. TP kredilerin toplam krediler içerisindeki payı yüzde 75,3 düzeyine yükselmiştir. 2006 yılı boyunca azalma eğiliminde olan takibe dönüşüm oranı, 2007 yılında daha durağan bir seyir izlemiş ve haziran 2007 itibarıyla yüzde 3,64 olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu dönemde takipteki kredilerin teminatlandırma oranlarında son bir yıllık süreçte genel itibarıyla azalış görülmektedir.

Ticari portföy ve türev işlemlerden kaynaklanan faiz oranı riski incelendiğinde ise, mart-haziran döneminde riske maruz pozisyonun değişmediği görülmektedir. Kur riski açısından bankacılık sektörüne baktığında, yabancı para net genel pozisyonunun, 30 haziran 2007 itibarıyla 613 milyon dolar açık verdiği görülmektedir. Söz konusu dönemde bilanço içi acık pozisyonu ise sektör genelinde 6,5-8 milyar dolar aralığında seyretmektedir.

Nobel Ekonomi Ödülü

İki kişi veya şirket arasında ticari muamelelerin ne şekilde cereyan ettiği veya nasıl optimize edildiği konusunda teori geliştirmiş olan üç ABD’li bilim adamı bu yılki Nobel ekonomi ödülünü kazandılar. Toplam tutarı 1.57 milyon dolar olan ödülü üç bilim adamı paylaşacaklar.

İsveç Kraliyet Bilim Akademisi tarafından 15 Ekim tarihinde yapılan açıklamada, Alfred Nobel anısına bu yıl verilen Ekonomi Ödülünü “mekanizma tasarımı”nın temellerini ortaya koymuş olan **Leonid Hurwicz, Eric Maskin ve Roger Myerson**’un kazandıkları bildirilmiştir.

Piyasa yapılarının analiz edilmesinde kullanılan sözkonusu teori ile ilgili ilk çalışmalar 60’lı yılların başında **Prof. Hurwicz** tarafından başlatılmış daha sonraları teori, Prof. Maskin ve Prof. Myerson tarafından 70’li ve 80’li yıllarda bireysel olarak yürütülen çalışmalarla geliştirilmiştir. İçlerinden biri-

nin 90 yaşında olduğu (**Hurwicz**) adigeçen üç bilim adamının geliştirdikleri “mekanizma tasarımı teorisi” ekonomik muamelelerde karşımıza çıkan mekanizma ve karar verme süreçlerinin izah edilmesinde yardımcı olmuştur. Örneğin sigorta poliçelerinin düzenlenmesinde, karşılanacak risk kapsamının belirlenmesine ilişkin politikanın, poliçe sahibini kötü niyetli davranışlara özendirmeyecek şekilde en iyi biçimde oluşturulması.⁽¹⁾ Üç bilim adamı, bir ticari muamelede taraflar için sözkonusu olan özendirici hususları da içerecek mevcut bilgiler ışığında, en etkin ve verimli kaynak tahsisi yönteminin belirlenmesinde “oyun teorisi”nin ne

şekilde yardımcı olabileceği konusunu araştırmışlardır.

Üçlünün çalışması şirketlere hatta ülkelere, geleneksel piyasa türlerinin dışındaki seçenekleri araştırıp, anlamalarında yardımcı olmuştur. Oyun teorisini andırır biçimde ‘mekanizma tasarımı’, değişik çıkar grupları arasında kazanım ve ödümlerin sözkonusu olduğu siyasi nitelikli ilişkiler veya bir şirketin kendi içindeki pazarlıklar gibi tam rekabet piyasasının bulunmadığı durumlarda uygulanmıştır. Mekanizma tasarımı teorisi sosyal refahın sağlanması veya şirket karlarının arttırılması gibi arzu edilen sonuçlara ne şekilde ulaşılacağı ve

ne tür hükümet politikalarının uygulamaya konulması gerektiği gibi hususlarda yol gösterici bir araç vazifesi görmüştür.

Piyasaların işleyişiyle ilgili olarak mekanizma tasarımı teorisinin kullanılması suretiyle analiz edilebilen bir sorun, bir ticari muamelede alıcının ve satıcının yalan söylediği ve gerçek niyet ve çıkarlarını gizledikleri bir durumdur. Örneğin bir pazarlık sürecinde bir şirket belirli bir hizmeti, 1 500 YTL.'na yapması halinde kar edecek olduğu halde, ancak 2 000 YTL.'na yapabileceğini söylerken, karşı taraf söz konusu bu hizmet için 1 700 YTL. vermeye dahi razı olduğu halde, ancak 1 000 YTL. ödemeye niyetli olduğunu söyleyebilir. Bu olayda 1 500 YTL. ile 1 700 YTL. arasında bir fiyat her iki taraf için de kabul edilebilir bir nitelik taşımakta olup, işin bağlanması, ticaretin sonuçlandırılması olanaklıdır. Ancak bu ticari ilişki olumlu bir sonuca ulaşmayabilir, zira burada hem satıcı hem alıcının gerçek niyetlerini, durumlarını olduğundan farklı göstermeleri için haklı, özendirici nedenleri bulunmaktadır.

Mekanizma tasarımı teorisi yukarıdaki örnekte olduğu gibi, şirketlerin kendi üretim maliyetlerini veya sahip oldukları bilgileri açıklamama hususunda önemli avantajları

nın bulunduğu, onları bu konularda açıklama yapmaktan vazgeçiren önemli nedenlerin olduğu, sınai işletmelerin ekonomik kararlarının düzenlenmesi alanında önemli katkılar sağlamış ve uygulama alanı bulmuştur.

Teori aynı zamanda tüm ticari tarafları, sahip oldukları özel bilgileri herkesin istifade edeceği biçim-

de açıklamaları için özendirici bir ortam sağlayan *müzayede* sistemlerinin tasarımı gibi alanlarda, süreci düzenleyen kavramların daha da geliştirilmesi olanağını sağlamıştır. **Prof Myerson**'un 1981 yılında hazırlamış olduğu "Optimal - en uygun - müzayede tasarımı" başlıklı tebliği, bu alanda ileride sağlanan gelişmeleri derinden etkileyen bir çalışma olmuştur⁽²⁾

(1) The Wall Street Journal, 16 Ekim 2007, S. 9.

(2) Financial Times, 16 Ekim 2007, S. 6.

Dünya Ekonomisi

ABD'de enflasyon tırmanışa geçti

ABD'de tüketici fiyatlarında haziran ayından itibaren görülen düşüş eğilimi eylül'de yerini yükselişe bıraktı. Avrupa Merkez Bankası, İngiltere Merkez Bankası ve Japon Merkez Bankası faiz oranlarını değiştirmede. 2008 yılı için küresel ekonomide durgunluk beklentisi yoğunlaştı.

Amerika Birleşik Devletleri Çalışma Bakanlığı'nın açıklamasına göre, ağustos ayında yüzde 0.1 azalan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) eylül ayında yüzde 0.3 yükselerek, mayıs ayındaki yüzde 0,7'lik yükselişinden bu yana en büyük aylık artışı gösterdi. Endekste bu artış, yüzde 0.2 olan piyasa beklentilerinin biraz üzerinde oldu.

Tüketici fiyatlarındaki bu artışın başlıca nedenini enerji fiyatlarının yeniden yükselişe geçmesi oluştururken, mevsimlik ve konjonktürel etmenlere fazla duyarlı gıda

maddeleri ve enerji fiyatlarını dışarıda bırakarak hesaplanan çekirdek TÜFE, Eylül ayında piyasa beklentileri doğrultusunda yüzde 0.2 arttı.

Japonya Merkez Bankası gösterge faizi beklendiği gibi yüzde 0.5'te bıraktı. Bankanın Başkanı Fukui, yukarı yönlü fiyat baskısının kademeli olarak arttığını kaydetti.

Japonya Merkez Bankası, tarafından yapılan açıklamada, faiz oranının yüzde 0,5 olarak korunduğu kaydedildi. Banka, faizi koruma kararını 8'e 1 oy çoğunluğuyla aldı. Karar, faizin aralık ayından önce arttırılmayacağı beklentisini de-

ğiştirmede.

Toplantının ardından açıklama yapan Japonya Merkez Bankası Başkanı Tosihiko Fukui, Japonya'da yukarı yönlü fiyat baskısının kademeli olarak arttığını kaydetti. Ülkedeki deflasyon sürecine değinen Fukui, tüketici fiyatlarının artıya geçmesinin çok uzak olmadığını söyledi.

Avrupa Merkez Bankası (AMB) Başkanı Jean-Claude Trichet, bankanın enflasyon risklerini karşılamaya hazır olduğunu söyledi.

Trichet, yüzde 4 olan faiz oranlarını değiştirmede toplantının ardından yaptığı açıklamada, banka-

nın para politikasının, yüksek enerji fiyatları da dahil olmak üzere fiyat istikrarına yönelik riskleri engellemeye hazır olmak üzerine kurulduğunu ifade etti.

AMB Başkanı, banka olarak avro bölgesindeki gelişmeleri yakından takip ettiklerini, ancak para politikası için yeni verilere ve daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulduğunu anlattı. Trichet'in açıklamaları, yakın zamanda yeni bir faiz artırımının yapılma olasılığının düşük olduğu şeklinde yorumlanırken, açıklamaların ardından son haftalarda rekor seviyelere kadar çıkan euro geriledi.

Öte yandan, İngiltere Merkez Bankası temel faiz oranlarını yüzde 5.75'te bıraktı. Enflasyonla mücadele için geçen yıldan bu yana faiz oranlarını 5 kez artıran bankanın, ABD yüksek riskli tutsat sektöründeki sıkıntının kredi piyasalarında yol açtığı son dalgalanmalardan sonra artırım politikasına ara vereceği bekleniyordu.

Analistler, piyasalardaki dalgalanmalardan önce temel faiz oranlarını yıl sonundan önce yüzde 6'ya çıkarması beklenen İngiltere Merkez Bankası'nın, son gelişmelerin etkisiyle bankacılık sistemini rahatlatmak için ters yönde harekete geçerek yakın bir zamanda çeyrek puanlık bir indirim yapmasının beklendiğini bildiriyorlar.

Ulusal İstatistik Bürosu Sözcüsü Li Xiaochao, verilerin duyurulduğu basın toplantısında, makro ekonomik kontrollerin yardımıyla Çin ekonomisini aşırı ısınan bir ekonomi olmaktan çıkarıp hızlı büyüyen bir ekonomi haline getirdiklerini söyledi. İkinci çeyrekte yüzde

11,9 oranında büyüme kaydedilmişti.

Ekonomistler, bir önceki çeyrekte yüzde 11.9'luk bir büyüme hızıyla zirveye ulaşıldığını, 3. çeyrekte bir yavaşlama olduğunu belirtirken, önümüzdeki yıl büyümenin yüzde

10'un üzerinde seyretmesini, ancak daha da yavaşlamasını belediklerini ifade ediyorlar. Pekin, bu yıl çift haneli büyüme hızını dizginleyebilmek için 5 kez faiz oranlarını artırdı, 2008 yılı öncesinde 1 kez daha faiz artırımını bekleniyor.

IMF Başkanı Rodrigo Rato, kredi sıkışıklığının en fazla 2008'de hissedileceğini, en çok etkilenecek ülkenin ise ABD olacağını belirtti. Rato, Madrid'de katıldığı bir seminerde, küresel büyüme hızının 2008'de, 2007 ve 2006'ya göre düşeceğini kaydetti. Rato, kredi krizinin uzamasının dünya ekonomisine yönelik riskleri de artıracığını ifade etti. IMF Başkanı, birçok ülkenin, güçlü ekonomileri sayesinde, mevcut koşullarla başa çıkabileceğini söyledi.

Euro Alanı'nda Eylül 2007 itibarıyla yıllık enflasyon ağustos ayına göre yüzde 0,4 artarak yüzde 2,1 olarak belirlendi. AB 27'de ise yıllık enflasyon oranı yüzde 2,2 oldu. Geçen yılın aynı döneminde yıllık enflasyon oranı euro alanı'nda yüzde 1,7 AB25'te yüzde 1,9 olarak kaydedilmişti.

En düşük enflasyon oranının kaydedildiği üye ülkeler Malta, Danimarka, ve Hollanda oldu. En yüksek enflasyon oranı: Letonya, Bulgaristan ve Estonya da gerçekleşti.

AB Komisyonu'nun çiftçilerin enerji üretilen ekinler için özel yardım talebinin azaltılmasına yönelik önerisi "Doğrudan Ödemeler Yönetim Kurulu" tarafından desteklendi. Komisyon bu önerisini hali hazırda yardıma uygun arazi toplamının 2 milyon hektarı geçmesi nedeniyle yapmıştı. 2003 yılında gerçekleştirilen Ortak Tarım Politikası reformu sonrasında biyo-yakıt ve biyo-kitleden enerji üretiminin artırılması için çiftçilere teşvik verilmesi kararlaştırılmıştı. Buna göre enerji üreticileri ile birinci elden anlaşma yapmış çiftçilere hektar başına 45 Euro yardım verilmesi ve AB toplamında bu yardımın 2 milyon hektarla sınırlandırılmasına karar verilmişti. Bu alanın aşılmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda ise çiftçilere yapılan ödeme belirli bir katsayıya göre azaltılarak toplam 90 milyar Euro'luk bütçenin aşılmasına çalışılacak. 2007 yılında yardım almak üzere yapılan başvurular 2,84 milyon hektarlık bir araziye karşılık geldiği için Komisyon çiftçilerin alacağı 45 Euro'luk yardımın yüzde 70 azaltılmasına karar verdi.

AB Komisyonu Belçika, Estonya, Fransa, Yunanistan, Macaristan, Letonya, Lüksemburg, Malta, Portekiz, İsveç, Slovenya ve Slovakya'ya karşı Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planlarını 30 Ha-

ziran 2007 tarihine kadar sunmadıkları için yasal işlem başlattı. Enerji Hizmetleri ve Tüketicilerin Enerji Kullanımında Verimlilik yönergelerine göre üye ülkelerin 2016 yılına kadar yüzde 9 verimliliği yakalama hedefine yönelik olarak hazırlayacakları ulusal eylem planlarını Komisyon'a bildirmeleri gerekiyor.

Yapılan araştırmalar AB'nin günümüzde enerji ihtiyacının yüzde 20 fazlasını tükettiğini gösteriyor. 18 Ekim'de Viyana'da imzalanan bir ön anlaşmayla, 1 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe giren "Enerji Topluluğu Anlaşması" ile kurulan Enerji Topluluğu'nun sosyal boyutunun oluşturulmasına karar verildi. Anlaşmayla yapılması öngörülenler; Sosyal ortakların (sendikalar, işverenler) iş ilişkileri biraraya gelerek sosyal diyalogu teşvik etmesi; Enerji Topluluğu'nun kapsadığı alanlar dikkate alınarak müktesebatın sosyal konularla ilgili bölümleri (işyerinde sağlık ve güvenlik, fırsat eşitliği, iş yasası, çalışanların temel hakları) üzerine yoğunlaşılması; Tüketicilerin korunmasıyla ilgili konuların ele alınması.

Ön anlaşma enerji alanında faaliyet gösteren bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeyinde sosyal ortakların sosyal diyalog alanında bir araya gelmesi sürecini başlatmayı hedefliyor.

TÜFE tırmanışa geçti

Ekim ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksinde bir önceki aya göre yüzde -0,13 düşüş, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 4,84, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,41 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 7,23 artış gerçekleşti. ÜFE sonuçları sanayinin alt sektörleri bazında değerlendirildiğinde en yüksek artış yüzde 7,51 ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımı alt sektöründe yaşandı. Aylık değişim tarım sektöründe yüzde 1,28, sanayi sektöründe ise yüzde -0,47 olarak gerçekleşti.

Ekim ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 1,81, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 6,08, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 7,70 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,98 artış gerçekleştirdi. Ana harcama grupları itibarıyla en yüksek aylık artış giyim ve ayakkabı grubunda yaşandı. Yıllık bazda ise TÜFE'nin en çok arttığı harcama grubu gıda ve alkolsüz içecekler grubu oldu. Endekste kapsanan 447 maddeden 303'nün fiyatı artış gösterdi.

ÜFE	EKİM 2007 (2003=100)	EKİM 2006 (2003=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,13	0,45
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,84	12,04
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	4,41	10,94
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	7,23	7,76

TÜFE	EKİM 2007 (2003=100)	EKİM 2006 (2003=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,81	1,27
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	6,08	8,01
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	7,70	9,98
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,98	9,25

		2007										2006	
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	-0,05	0,95	0,97	0,80	0,39	-0,11	0,06	0,85	1,02	-0,13	-0,29	-0,12
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	-0,05	0,89	1,88	2,69	3,09	2,98	3,05	3,93	4,98	4,84	11,72	11,58
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	1,00	0,43	0,92	1,21	0,50	-0,24	-0,73	0,02	1,03	1,81	1,29	0,23
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	1,00	1,44	2,36	3,60	4,12	3,87	3,11	3,13	4,19	6,08	9,40	9,65

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Eylül (Milyon YTL)			
	2006	2007	Artış (yüzde)	2007 Yılı Bütçe Hedefi
Genel Bütçe Gelirleri	124.830	138.254	9.70	183.460
Vergi Gelirleri	102.006	111.657	8.64	158.153
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	28.703	34.220	16.1	45.342
Gelir Vergisi	20.567	24.562	16.2	33.418
Gelir Vergisi Tevkifatı	18.302	22.216	17.6	
Kurumlar Vergisi	8.136	9.658	15.7	11.925
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	7.468	9.540	21.7	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	2.816	3.190	11.7	3.640
Motorlu Taşıtlar Vergisi	2.740	3.108	11.8	3.504
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	44.830	46.961	4.53	68.828
Dahilde Alınan KDV	12.313	12.530	1.73	20.200
Özel Tüketim Vergisi	27.637	28.750	3.87	41.070
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	1.913	2.319	17.5	3.110
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	20.332	21.064	3.47	32.053
İthalde Alınan KDV	18.751	19.186	2.26	29.583
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.569	6.881	77.1	7.818
Harcamalar	129.423	153.595	15.9	204.988

EKONOMİK VERİLER

	2006	2005	2004	2003	2002	2001
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	575.784	486.401	428.932	356.681	275.032	176.484
GSMH (milyon/dolar)	399.673	360.876	299.475	239.235	179.898	145.693
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	6.0	7.6	9.9	5.9	7.9	-9.5
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	5.477	5.008	4.172	3.383	2.598	2.123
Üretim Endeksi	137.6	130.0	123.4	112.4	103.3	94.4
Toplam İhracat (milyon/dolar)	85.279	73.476	63.167	47.253	36.059	31.334
Toplam ithalat (milyon/dolar)	137.321	116.774	97.540	-22.087	51.584	41.399
Dış Ticaret Dengesi (milyon/dolar)	-52.042	-43.298	-34.373	69.340	-15.495	-10.065
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	67.4	63.0	64.8	68.1	69.9	75.7
İşsizlik Oranı (%)	9.9	10.3	10.3	10.5	10.6	8.5
Kamu Net Borç Stoku (milyon/dolar)	257.811	269.137	272.161	251.106	216.037	159.752
İç Borç Stoku (milyon YTL)	265.915	257.535	233.864	201.319	154.798	125.458
Dış Borç Stoku (milyon/dolar)	97.290	90.507	97.885	95.581	102.017	63.911
Merkezi Yönetim Borç Stoku (milyar/dolar)	245.5	247.1	235.8	202.6	148.5	123.6
Cari İşlemler Dengesi (milyon/dolar)	-31.460	-22.708	-15.604	-6.808	-1.789	3.390

	2007		2006		2005
(Bin YTL)	5 Ekim	28 Eylül	29 Aralık	6 ekim	30 Aralık
Emisyon	28.163.646	26.090.852	26.815.151	23.668.811	19.612.019
Para Arzı					
- M1	74.911.734	72.905.353	72.162.564	66.317.750	61.936.598
- M2	331.421.521	329.206.951	297.481.073	281.522.261	237.948.998
- M3	357.429.335	353.655.970	319.835.684	305.718.521	260.614.096
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	198.170.449	197.506.737	170.474.497	163.418.399	145.191.416
- Vadeli Tasarruf	138.155.314	138.258.472	116.115.442	114.543.582	91.839.161
- Vadesiz Tasarruf	14.967.77	12.664.264	12.696.379	11.546.820	11.509.544
- Vadeli Ticari	24.222.298	23.640.484	21.538.607	20.383.569	19.548.113
- Vadesiz Ticari	9.503.016	10.451.421	10.116.353	8.349.688	11.972.114
- Resmi Mevduat	11.322.074	12.492.096	10.007.716	8.594.740	10.322.484
Kredi Stoku	207.935.734	207.508.359	177.277.439	166.842.180	126.491.125
- Tüm Banka Kredileri	207.935.734	207.508.359	177.277.439	166.842.180	126.491.125
- M.B. Kredileri	0	0	0	0	0
Bank. El. Tah. ve Bono	150.629.299	149.911.020	136.710.420	141.652.775	130.632.109

Mevzuat Değişiklikleri

- 06 Ekim 2007** - İhracat, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (ih-racat: 2007/8)
- 10 Ekim 2007** - Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetme-likte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 15 Ekim 2007** - 2007/12629 6245 Sayılı Harcırah Kanununda Yer Alan Yurtdışı Yer Değiştirme Giderinin Mesafeye Göre Değişen Kısımının Hesaplanmasında Esas Alınan Cetvellere Saint - Pe-tersburg (Rusya Federasyonu)’a Ait Cetvelin ilave Edilmesi Hakkında Karar
- 18 Ekim 2007** - 2007/12701 2008 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar
- Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 376)
- Yatırım Fonlarına ilişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VI-I, No: 34)
- Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunanlar İçin Lisanslama ve Sicil Tutmaya İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VIII, No: 55)
- 19 Ekim 2007** - Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavir-lerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik
- 23 Ekim 2007** - 5698 Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sos-yal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişik-lik Yapılması Hakkında Kanun
- 28 Ekim 2007** - 2008 Yılı Programı, 18/10/2007 Gün ve 26674 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 15/10/2007 Tarihli ve 2007/12701 Sayılı “2008 Yılı Programının Uygulanması, Koordi-nasyonu ve izlenmesine Dair Karar”ın Eki 2008 Yılı Programı

Vergi Takvimi

- 07.11.2007** - Ekim 2007 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödemesi
- 09.11.2007** - 16-31 Ekim Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 12.11.2007** - 16-31 Ekim Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı Ve Ödemesi
- 14.11.2007** - 2007 3. Geçici Vergi Dönemine Ait Gelir Vergisinin Beyanı
- 14.11.2007** - 2007 3. Geçici Vergi Dönemine Ait Kurumlar Vergisinin Beyanı
- 15.11.2007** - Ekim 2007 Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödemesi
- 15.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamullerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödemesi
- 19.11.2007** - 2007 3. Geçici Vergi Dönemine Ait Gelir ve Kurumlar Vergisinin Ödemesi
- 20.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Yarışma ve Çekilişlerle Futbol Müsabakalarına ve At Yarışlarına Ait Müşterek Bahislerle İlgili İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- 20.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- 20.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Şans Oyunları Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 23.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajının Muhtasar Beyanname ile Beyanı
- 23.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait İstihkaktan Kesinti Suretiyle Tahsil Edilen Damga Vergisi ile Sürekli Mükellefiyeti Bulunanlar İçin Makbuz Karşılığı Ödenmesi Gereken Damga Vergisinin Beyanı
- 23.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajının ve Damga Vergisinin Muhtasar Beyanname ile Beyanı
- 26.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi Ödemesi
- 26.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Muhtasar Beyanname ile Beyan Edilen Gelir Vergisi Stopajının ve Damga Vergisinin Ödemesi
- 26.11.2007** - 1-15 Kasım Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 26.11.2007** - 1-15 Kasım Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı Ve Ödemesi
- 26.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajının Ödemesi
- 26.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait İstihkaktan Kesinti Suretiyle Tahsil Edilen Damga Vergisi ile Sürekli Mükellefiyeti Bulunanlar İçin Makbuz Karşılığı Ödenmesi Gereken Damga Vergisinin Ödemesi
- 30.11.2007** - Ekim 2007 Dönemine Ait Haberleşme Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- 30.11.2007** - Veraset ve İntikal Vergisi 2. Taksit Ödemesi
- 30.11.2007** - Emlak Vergisi ve Çevre Temizlik (Konut Dışı Binalar İçin) Vergilerinin 2. Taksit Ödemesi
- 30.11.2007** - SSK (Ekim 2007) Sigorta Primlerinin Ödenmesi
- 30.11.2007** - Bağ-Kur Sigortalılarının Kasım 2007 Sigorta Primi ve Sağlık Sigorta Primlerinin Ödenmesi

Ekim 2007 Kronoloji

01 Ekim TBMM yeni yasama yılı, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün açış konuşmasıyla başladı. Açılış törenine askerler katılmadı.

02 Ekim İzmir Buca'da PKK'nın yerleştirdiği iki bombanın patlaması sonucu 1 kişi öldü, 9 kişi yaralandı.

03 Ekim Cumhurbaşkanı Gül, Avrupa Konseyi Parlamento Meclisi'nde konuşma yaparak soruları cevapladı.

04 Ekim 21 Ekim'de gerçekleşecek referandum paketindeki "11. Cumhurbaşkanı halk seçer" maddesini çıkarmak isteyen AKP, muhalefetin desteğini alınca değişiklik teklifini verdi.

05 Ekim 1999-2001 yılları arasında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yapan MHP'li Koray Aydın, ihalelere fesat karıştırmak ve haksız servet edinmek suçlarından Yüce Divan'da 216 yıl hapis istemiyle yargılandığı davadan beraat etti.

06 Ekim PKK'nın, Başkale ilçesine bağlı piyade bölük komutanlığına düzenlediği roketli saldırıda bir asker şehit oldu.

07 Ekim Şırnak'ta operasyona çıkan askeri birliğe pusu kuran teröristler önce uzaktan kumandalı mayın patlattı daha sonra yayılım ateşi açtı, 13 asker şehit oldu.

08 Ekim Referanduma sunulan Anayasa paketindeki 11. Cumhurbaşkanı halk seçer ibaresi TBMM Anayasa Komisyonu'nda paketten çıkarıldı.

09 Ekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi zorunlu din dersinin özgürlük ihlali olduğunu açıkladı.

10 Ekim ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nde görüşülen Ermeni soykırımı tasarısı, 21'e karşı 27 oyla kabul edildi.

11 Ekim Ankara, Ermeni tasarısına tepki olarak Washington Büyükelçisi'ni geri çağırıldı.

12 Ekim Başbakan Erdoğan, Türkiye'nin Kuzey Irak'a girmesi halinde faturası, bedeli ne olursa olsun bu bedel karşılınır dedi.

13 Ekim Türkiye'nin Kuzey Irak'a yönelik sınır ötesi operasyon ihtimali petrol fiyatlarını 84 dolara çıkardı.

14 Ekim Şiddetli yağışlar yurdun birçok bölgesinde sel baskınlarına yol açtı.

15 Ekim Kuzey Irak'a askeri hareket yapılmasına imkan

veren tezkere, Bakanlar Kurulu'nda imzalanarak TBMM'ne sunuldu.

16 Ekim Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, faizi 0,50 puan indirerek yüzde 16.75'e düşürdü.

17 Ekim TBMM askerin sınır ötesi operasyon için kuzey Irak'a gönderilmesi konusunda hükümete bir yıl süreyle yetki verdi. Tezkere oylamaya katılan 526 milletvekilinin 507 oyuyla kabul edildi.

18 Ekim Kuzey Irak tezkeresinin TBMM'de kabulünün ardından Irak Dışişleri Bakanı Zebari PKK'ya Irak topraklarını terk et çağrısı yaptı.

19 Ekim Enerji Bakanlığı'nda ihalelere fesat karıştırıldığı, usulsüz ruhsat verildiği iddiasıyla operasyon başlatıldı. 7 bürokrat ve 23 işadamı gözaltına alındı.

20 Ekim TÜRMOB 18. Olağan Genel Kurulu Ankara'da yapıldı.

21 Ekim Yüksekova'da Dağlıca Piyade Taburu'nun güvenliğini sağlayan sınırdaki birliğe 3 ayrı bölgeden saldıran terör örgütü 12 askeri şehit etti, 16 asker yaralandı.

22 Ekim Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na Başkanvekilliğini 8 yıldır sürdüren Haşim Kılıç seçildi.

23 Ekim RTÜK, Başkan Yardımcısı Çiçek'ten aldığı talimat üzerine radyo ve televizyonlarda Hakkari'deki saldırıyla ilgili haberlere yayın yasağı getirdi.

24 Ekim Milli Güvenlik Kurulu, Irak'a ekonomik ambargo uygulanması için tavsiye kararı aldı.

25 Ekim Danıştay, hükümetin RTÜK aracılığıyla Hakkari Dağlıca'da şehit edilen askerler ve terör saldırılarına ilişkin koyduğu yayın yasağının yürütmesini durdurdu.

26 Ekim Merkez Bankası, enflasyon canavarının hala yarı canlı olduğunu ve mücadelenin sona ermediğini açıkladı.

27 Ekim Genel Kurmay Başkanı Büyükanıt, teröristlerden yaptıklarının hesabını soracaklarını söyledi.

28 Eylül Tunceli'de güvenlik güçlerinin düzenlediği operasyonda 15 PKK'lı ölü ele geçirildi.

29 Ekim Cudi ve Tunceli'de çıkan çatışmalarda 4 asker şehit oldu.

30 Ekim Gelir İdaresi Başkanlığı'na, Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı ve Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkan Vekili Mehmet Akif Ulusoy getirildi.

31 Ekim Bilim insanı, siyasetçi ve devlet adamı Prof.Dr. Erdal İnönü 81 yaşında tedavi gördüğü Houston'da yaşamını yitirdi.